

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы	044-58/19	
Дәріс кешені		16 беттің 1 беті

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пәннің атауы: «Әлеумет және денсаулық психологиясы»

Пәннің коды: ADP 3201

ББ атауы және шифры: 6B10111 «Қоғамдық денсаулық»

Оқу сағаты/кредит көлемі: 120 сағат / 4 кредит

Оқу курсы мен семестрі: 3 курс, 6 семестр

Дәріс көлемі: 10 сағат

Шымкент, 2024ж.

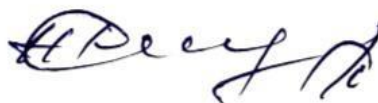
ONTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		044-58/19
Дәріс кешені		16 беттің 2 беті

Дәріс кешені «Әлеумет және денсаулық психологиясы» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды

Хаттама № 15 « 10 » 06 2024 ж.

Кафедра меңгерушісі:

м.ғ.к., қауым.проф.

Сарсенбаева Г.Ж.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		044-58/19 16 беттің 3 беті

№1 дәріс

- 1. Тақырыбы:** Денсаулық ғылыми білімнің пәнаралық категориясы ретінде.
- 2. Мақсаты:** Әлеуметтік денсаулықтың қалыптасу және даму тарихын зерттеу.
- 3. Дәріс тезистері:**

Әлеуметтік және жаратылыстану ғылымдарының табысты дамуы қазіргі кезең пәнаралық байланыстар әдіснамасына сүйенуді, адамның интегралды тұжырымдамасын қабылдауды, оның табиғатын зерттеуге синтетикалық көзқарасқа назар аударуды қамтиды. Бүгінгі таңда ғылым адамның қос табиғаты, оның биологиялық және әлеуметтік сипаттамаларының дамуын анықтаудағы үйлесімділік пен бірлік туралы негізгі тезистен туындайды.

Адам-биологиялық және әлеуметтік табиғаттың бірлігін білдіретін мәдени-әлеуметтік-тарихи іс-әрекеттің субъектісі. Сонымен қатар, "биоәлеуметтік" терминін осы екі ұғымның механикалық байланысы емес, олардың диалектикалық ажырамас байланысы деп түсіну керек.

Адамдағы Әлеуметтік және биологиялық қатынастардың проблемасы оның денсаулығының табиғаты мен сипатын, оның ауруларын түсінудің кілті болып табылады, оны биоәлеуметтік категориялар ретінде түсіндіру керек, өйткені жануарлармен салыстырғанда адамның денсаулығы мен аурулары жаңа, әлеуметтік делдалдық сапа болып табылады.

Денсаулық-бұл адам жағдайының интеграцияланған көрсеткіші. Адам болмысының дуальды кондиционері денсаулықтың соматикалық (физикалық) және әлеуметтік аспектілері туралы айтуға мүмкіндік беретін денсаулық санатының көп өлшемділігін анықтайды. Адам денсаулығын талдауға кешенді тәсілді қазіргі заманғы медицина да қолданады (дәрігерлер денсаулықтың үш аспектісін ажыратады: соматикалық, психикалық және әлеуметтік): "денсаулықтың жоғары, нақты адами аспектілерін елемеу өрескел биологизм болар еді, әсіресе денсаулықтың кейбір элементтерін басқалармен өзара өтеу мүмкін екенін ескерсек. Мысалы, соматикалық денсаулықтың жеткіліксіздігі жақсы психикалық (психикалық) денсаулықпен, жеке қасиеттермен өтелуі мүмкін: ерік-жігермен, берілгендікпен және т.б."

Денсаулық биологиялық және әлеуметтік факторлардың өзара әрекеттесуімен анықталады, яғни. сыртқы әсерлер дене функциялары мен оның реттеуші жүйесінің ерекшеліктерімен делдал болады. Адамға биологиялық факторлардың, ең алдымен оның генетикалық кондиционерінің әсерін үйрету қажеттілігі қазіргі ғылымның деректерімен расталады. Сонымен қатар, қоғамда болып жатқан оқиғалардың едәуір бөлігі ақыл-ой қабілеттеріне, табиғи таланттарға, физикалық күшке, төзімділікке және, әрине, адам денсаулығына байланысты.

"Денсаулық" ұғымын анықтау тәсілдері.

Денсаулықтың ғылыми категория ретінде қалыптасуы белгілі бір кезеңдерден өтті. Бастапқыда Денсаулық аурудың жоқтығын білдірді. Аурудың белгілері жоқ адам сау деп саналды. Мұндай тәсіл ежелгі авторлардың – Платон, Аристотель, ибн Синаның (Авиценна) еңбектерінде кездеседі. Шынында да, денсаулық пен аурудың арасында көптеген байланыстар бар, бірақ тіпті ең науқас адамның денсаулығының белгілі бір деңгейі бар (айтарлықтай төмендеген). Сондықтан ауруларды анықтау немесе жою арқылы денсаулықты бағалау әдісі қазіргі уақытта авторлардың көпшілігі дәрменсіз деп танылды.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		
Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 4 беті

4. Иллюстрациялық материал: презентация (10 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Әлеуметтік Денсаулық дегеніміз не?
2. "Адам-биоәлеуметтік жаратылыс" тезисінің дәлелдерін келтіріңіз.

№2 дәріс

1.Тақырыбы: Денсаулық және өмір салты.

2.Мақсаты: студенттерді салауатты өмір салты қағидаттарымен таныстыру.

3.Дәріс тезистері:

Салауатты өмір салты (СӨС) — бұл ең әуелі денсаулықты сақтауға және нығайтуға бағытталған сауықтыру жолындағы белсенді іс-әрекет. Өмір Адамның өмір салты өздігінен қалыптаспайды, ал салауатты өмір салты өмір сүру барысында мақсатты түрде қалыптасады. Қазіргі мәліметтер бойынша денсаулық 53-55%- ға салауатты өмір салтына тәуелді болады екен. Бұдан салауатты өмір салтын ұстанудың қаншалықты маңызды екендігі айқын.

Денсаулық- физикалық, психологиялық және әлеуметтік болып үшке бөлінеді. Ағзада денсаулықтың осы аталған түрлері бір-бірімен тығыз байланысты болады.

«Салауатты өмір салты» деген ұғым тек үстіртін көз қарасқа ғана жай дүние болып көрінуі мүмкін. Тән- тамақты шамалап жесең, барынша еңбектенсең, уақытында дем алсаң болғаны дегендей ұғымды білдіреді. Бірақ істеген ісіңнің, еңбек тәртібін сақтаудың мейлінше пайдалы болуы үшін әркімнің психологиялық ерекшеліктерінің де әсері зор екенін ескерген жөн. Тек психологиясы сау адам ауруды болдырмауды, ауырған күнде қайтсе де одан арылуды мақсат етеді. Адамның ақыл-ойы, оның істеген ісіне, жұмыскерлігіне әсер ететіні, керісінше бір жері қатты ауыратын болса, ол адам тынышсызданатыны, мінез-құлқының өзгеретіні де белгілі. Тіпті біреулер аурушаң келетін болса, екіншілері ауруы болмаса да ауруының барлығына өзін-өзі сендіріп, дәрігердің абайламай айтқан сөзіне сеніп, өзінше жобалап, мазасызданып жоқ ауруды өзіне бар дейтіндер де аз емес. Мұндай ауруларды медицинада ятрогендік (сендіруден болатын) ауру деп атайды. Кейде ауру күйзеліс жағдайды басынан кешірген немесе қатты ренжіген адамның ауыратыны да кездеседі. Осы айтылғанның бәрі тән саулығын және әлеуметтік саулықты сақтау үшін психикалық саулықтың қажет екенін көрсетеді.

Ауруды жұбату, оның жүрегінде сауығамын деген сенім тудырады, кейде бұл дәрі ұсынылғаннан да пайдалырақ болады. Психика аурудың үдеуіне, сондай-ақ аурудан жазылуына рухани жағдай жасайды, яғни психика күйзелістің туындау себебі немесе оған қарсы төтеп беретін күш де бола алады.

Денсаулық сақтау шаралары

Бұл салауатты өмір салтын қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады. Ол өмірлік маңызды мүшелердің және мүшелер жүйесінің қызметін жақсартады, сондықтан салауатты өмір салтын қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Қозғалыс белсенділігін дұрыс ұйымдастыру ағзаның өсу мен дамуына белсенді ықпал етеді, ағзаның жұмысқа қабілеттігін жоғарылатады, әр түрлі ауруларға төзімділігін арттырады. Ал аз қозғалған кезде ағзада өзгерістер дамиды.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		044-58/19
Дәріс кешені		16 беттің 5 беті

Денсаулықты сақтауға себеп болатын негізгі компонентер:

- тиімді тамақтану;
- табиғатына орай қимыл белсенділігі;-
- шынығу;
- психикалық денсаулыққа деген оң көзқарас;
- тән, киім күтімі;
- тұрмыстағы гигиеналық тәртіпті ұстану;
- еңбек пен демалыстың тиімді тәртібін қадағалау;
- темекіден, есірткіден, алкагольден, орынсыз дәрі -дәрмектен тартыну;
- экологиялық жағымды (позитивті) мінез құлық.

СӨС насихатын денсаулықты сақтау, аурудың алдын алу т.с.с. шығыны аз, қол жетерлік, залалы жоқ әдістер аспектілерінде өткізу керек. Осы әдістердің арасында тұрғындарды табиғи сауықтырудың дәстүрлі емес әдістеріне ерекше көңіл бөлген жөн. СӨС мақсат еткен, кең таралған қозғалыстардың бірі- судың, жердің, ауаның пайдалы қасиеттерін пайдалану. Адам өміріндегі өзекті мәселелерді шешу-қайғы- қасіретті біршама жеңілдеу өткеруге дем беретін, бақытты, табысты өмірге жеткізе алатын медитацияны насихаттаған жөн. Бұл әдіс адамды табиғат, қоршаған орта көмегі арқылы ағзаға әсер ететін барлық залалды факторларды, күйзелістерді алмастыруға өзінің ішкі күш-қуатын бағыттайды. Медитация кезінде дене керемет босаңсыған жағдайға келеді, күйзелістерді, шаршағанынды кетіреді.

СӨС қалыптастыруда жалпы қоғам азаматтары болып күрес жүргізу, залалды заттардың адам ағзасына зиян екенін ашық, айқын түсіндіру. Және де жасөспірімдер мен студенттердің залалды заттарға құмарлығын жою ең басты мақсат етіп қойылуы қажет.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (10 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Денсаулық және өмір салты дегеніміз не?
2. Өмір салтын анықтайтын негізгі факторлар қандай?
3. Салауатты өмір салтының элементтері қандай?
4. Денсаулық адам өмірінде қандай рөл атқарады?

№3 дәріс

1. Тақырыбы: Шетелде денсаулықты әлеуметтанулық зерттеудің қалыптасуы мен дамуы және ҚР-да.

2. Мақсаты: Студенттерді санаттарын әзірлеумен таныстыру "Имидж өмір", "өмір деңгейі", "өмір сапасы", "салауатты өмір салты".

3. Дәріс тезистері:

Денсаулықты әлеуметтанулық зерттеу Е. Durkheim (Durkheim), Т. Parsons (Parsons), Е. Goffman (Goffman) және т. б.

Э. Дюркгеймнің қоғамдағы қалыпты және патологиялық айырмашылықтар, әлеуметтік аурулар және оларды жеңу туралы ілімі әлі де өзекті. Фактілерге тән және денсаулықты әлеуметтік санаттардағы аурудан ғылыми түрде ажыратуға мүмкіндік беретін объективті критерийді іздеуге баса назар аудара отырып

алайда, Дюркгейм аурудың денсаулыққа қарсы емес екенін атап көрсетеді, бұл

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 6 беті

бір тұқымның екі түрі, бір-бірін өзара түсіндіреді.

Дюркгеймнің пікірінше, әлеуметтік денсаулық-бұл адамның, ұжымның немесе қоғамның өміршендігінің қалыпты дамуы, олардың қоршаған орта жағдайларына бейімделу және оны дамыту үшін пайдалану қабілеті. Бұл оларға "ұзақ өмір сүруге мүмкіндік береді". Қоғамның дамуына және адамдардың әл-ауқатына ықпал ететін нәрсе пайдалы және қажет деп танылуы керек. Қоғамның ауруы оның кез-келген саласында басталуы мүмкін. Егер ол толығымен ауырса, оны жан-жақты емдеу керек. Дюркгеймге қоғамның моральдық және саяси сауығыуына, оның барлық салаларына адамдардың қызметі мен қарым-қатынасына әлеуметтік сау және тиімді ынталандыруды енгізуге үлкен мән беріледі.

Адамның психикалық денсаулығының әлеуметтік детерминациясы неміс әлеуметтанушысы, философ Е. Фроммның еңбектерінде де ашылады. "Салауатты қоғам" атты еңбегінде Фромм Батыс әлеміндегі қазіргі адамның психикалық денсаулығының жай-күйін сипаттау "оның өмір салтындағы қандай факторлар психикалық ауруларға әкелетінін және қайсысы қалыпты психиканың сақталуына ықпал ететінін" түсінбестен мүмкін емес екенін айтады. адамның табиғатына біздің әдісіміздің нақты жағдайлары әсер ететін әсерді зерттеуге баса назар аударады өндіріс және біздің қоғамдық және саяси құрылымымыз". Жалпы, тұжырымдама Е. Фромм адамның денсаулығы, ең алдымен, адамның өзіне емес, осы қоғамның құрылымына байланысты деген ережеге негізделген. Бұл жағдайда қоғам адамға дамушы және деформациялық әсер етеді.

Денсаулықты әлеуметтанулық зерттеуге байланысты Постструктурализм және постмодернизм Т.Абель және В. Коккерем, П. Бурди, М. Фуко (М. Фукаулт) және Дж. Бодриллард (Дж. Баудриллард) еңбектерімен ұсынылған.

В. Коккерем әр түрлі әлеуметтік топтардың өмірінің әлеуметтік-мәдени нормаларына, олардың өмір салтына байланысты адамның өз денсаулығы үшін ақшалай жауапкершілігіне баса назар аударады, оны " денсаулыққа қатысты мінез-құлықтың ұжымдық моделі, таңдау жеке адамдардың өмірлік мүмкіндіктерімен (жынысы, жасы, ұлты, әлеуметтік байланысы) шектеледі және т. б.)".

Осылайша, отандық және шетелдік әлеуметтану ғылымындағы әртүрлі мектептер мен бағыттар шеңберіндегі денсаулықтың әлеуметтік аспектілерін зерттеудің өзіндік ерекшеліктері бар екенін атап өтеміз. Жалпы алғанда, денсаулық құбылысын социологиялық зерттеудің қазіргі тенденцияларына сілтеме жасай отырып, зерттеушілердің қызығушылығының наукастың рөлін, дәрігердің рөлін және медицинаның маңыздылығын талдаудан қазіргі батыс өркениетінің негізгі құндылықтарының бірі ретінде денсаулықты қалыптастыруға ықпал ететін факторлар мен факторларды зерттеуге ауысуын атап өткен жөн.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (10 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы)

1. Жеке және қоғамдық денсаулықтың әлеуметтік аспектілерін қандай ғылыми пәндер зерттейді? Денсаулықты медициналық-әлеуметтік, әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-саяси категория ретінде түсіндірудің негізгі айырмашылығы неде?
2. Денсаулықты талдауға социологиялық көзқарастың мәні неде?

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 7 беті

3. "Денсаулықтың әлеуметтік детерминанттары" және "денсаулықтың әлеуметтік градиенті" дегеніміз не? "Денсаулықтың әлеуметтік детерминанты" және "денсаулықтың әлеуметтік анықталған қауіп факторы" ұғымдарының айырмашылығы неде.

№4 дәріс

1. Тақырыбы: Кәсіби денсаулық.

2. Мақсаты: студенттерді медицина қызметкерлерінің денсаулығына әсер ететін факторлармен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Медицинада кәсіби денсаулықты сақтау және дамыту мәселелері ерекше маңызға ие. Медицина маманының күнделікті қызметі денсаулықтың жалпы деңгейін төмендететін, сондай-ақ кәсіби аурулардың қалыптасуына ықпал ететін көптеген зиянды факторлардың жағымсыз әсерімен сүйемелденеді. Медициналық еңбек адам өмірі мен денсаулығына жауапкершілікпен қарауға байланысты жоғары эмоционалдық жағдайлармен және жоғары қарқынды қызметпен, жиі шамадан тыс жүктемелермен сипатталады. Психологиялық факторлар медицина қызметкерінің тұлғасына, емдеу-диагностикалық зерттеу барысына және көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасына оң да, теріс те әсер етеді. Сондықтан да медицина қызметкерлерінің денсаулығы мен әл-ауқаты мәселелері денсаулық сақтау саласының тиімді қызметінің маңызды негізі болып табылады. Ғалымдар кәсіби денсаулықты маманның (оның жеке тұлғасының әлеуметтік-психологиялық ерекшеліктерін қоса алғанда) нақты сипаттамаларының жиынтығы ретінде қарастыра отырып, кәсіби қызметтің талаптарына жауап беретін және оның жоғары тиімділігін қамтамасыз ететін ғалымдар кәсіптік денсаулықты еңбек қызметінің тиімділігін бір мезгілде қамтамасыз ету кезінде кәсіби денсаулықты сақтау маманның психологиялық кәсіптік бейімделу процестерімен міндетті түрде байланысты деген қорытындыға келеді. Кәсіби дезадаптация белгілері адамның теріс психикалық жағдайларының пайда болуы, сондай-ақ оның қызметінің тиімділігінің төмендеуі болып табылады. Зерттеулер көрсеткендей, бұл көрсеткіштер өзара тығыз байланысты. Науқастарға зиян келтірместен қызмет көрсетуді қамтамасыз ету денсаулық сақтау саласының басты мақсаты болып табылады. Медицина қызметкерлері кәсіби этика, кәсіптік нормалар мен науқастардың қауіпсіздігін жақсартуға негізделген. Дегенмен, медициналық қызмет көрсетудің күрделілігіне байланысты көптеген факторлар медициналық қателіктерге және науқастың қауіпсіздігіне әсер етеді. Керісінше, кәсіптік күйзеліс Біріккен Ұлттар Ұйымы ғасырдың ауруына және Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы эпидемиясы ретінде белгілеген дәрежеде кең таралған және қымбат мәселе болып отыр.

Мамандығы бойынша қызметке жаңа ғана қадам басқан медициналық қызметкер әдетте, эмоционалдық жағынан науқастың психологиясына жақын тұрады. Ол науқастың ауруханалық ортаны қабылдауын, ауырсынуды, үрейді, сенімсіздікті жеңуін басынан өткізе алады. Осы жағдай, көбінесе, жас адамдарды медициналық мамандықты таңдауына себепші болады. Алайда бұл себеп біртекті емес, келесі себептерді ажыратуға болады: аз бөлігі медицинаға қоғамдық мағынасы жағынан басқа азаматтардан жоғары жағдайда тұру мақсатымен келеді; көп бөлігі жақсы биологиялық және жаратылыстану білімдерімен, яғни, өз қызығушылығының арқасында келеді; кейбіреулер бұл сала белгілі дарындылықты қажет етпейді деп те келеді; медицинаны таңдағандардың көбісі бұрын ауырғандықтан немесе

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 8 беті

жақын-туыстары ауырғандықтан, науқастарға көмектесу және ауруды зерттеу үшін таңдайды; кейбіреулері туыстарының қысымымен, басқалардың үлгісімен немесе кездейсоқ келуі мүмкін.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (9 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Медицинадағы "кәсіби денсаулық" түсінігі.

2. Кәсіби денсаулық критерийлері қандай?

3. ЖОО педагогы мен медицина қызметкерінің кәсіби денсаулығының мәселесін атаңыз.

№5 дәріс

1. Тақырыбы: Денсаулық әлеуметтануы салалық әлеуметтанулық пән ретінде

2. Мақсаты: Студенттерді жүйедегі денсаулық әлеуметтануының рөлі мен орнымен таныстыру әлеуметтік білім.

3. Дәріс тезистері:

Денсаулық әлеуметтануына қатысты зерттеу объектісін "жеке адамның және адамдар ұжымдарының денсаулығын сақтау мен көбейтуді қамтамасыз ететін нақты көріністерінің әртүрлілігі" деп анықтауға болады. Денсаулық әлеуметтану объектісінің құрылымына келесі компоненттер кіреді: жеке денсаулық, әлеуметтік топ пен қоғамның денсаулығы; денсаулық сақтау әлеуметтік институт ретінде; денсаулыққа қатысты байланыс, оның ішінде денсаулыққа қатысты әртүрлі субъектілер арасындағы қатынастарды құқықтық реттеу.

Денсаулық әлеуметтану пәнін түсіндірудің алуан түрлілігі оның ғылыми талдауының назарына отандық зерттеу дәстүріне тән (мысалы, денсаулыққа қауіп төндіретін әлеуметтік факторлар, өзін-өзі сақтау мінез-құлқы, денсаулыққа деген көзқарас және т.б.) және отандық ғылымға мүлдем таныс емес мәселелердің кең ауқымы енетіндігіне әкеледі. Соңғыларына мыналар жатады:

- өлу мен өлімнің социологиялық аспектілері (өлім мен өлімнің әлеуметтік аспектілері);

- Денсаулық сақтау мәселелері, медицинализация және күнделікті өмірді фармакологтар (healthism, the medicalization and pharmacologisation);

- эпидемия мен пандемияның әлеуметтік факторлары;

- АИТВ және ЖИТС таралуының әлеуметтік мәселелері;

- биоэтиканың әлеуметтік аспектілері;

- денсаулыққа байланысты стигма мен кемсітушілікті талдау;

- психикалық денсаулық пен психикалық патологияның әлеуметтік аспектілері;

- эмоциялар мен денсаулық.

Денсаулық әлеуметтануын зерттеу тақырыбына қатысты отандық және шетелдік әлеуметтанушылардың көзқарастарын қорытындылай келе, келесі қорытынды жасауға болады. Денсаулық әлеуметтануы-бұл салалық әлеуметтанулық пән, оның зерттеу объектісі денсаулық пен денсаулыққа деген көзқарас әлеуметтік-мәдени құбылыстар ретінде, ал пән-денсаулықтың әлеуметтік жағдайлары мен детерминанттары, жеке және популяция деңгейінде денсаулықты қалыптастыру, сақтау және нығайтудың әлеуметтік тетіктері, сондай-ақ жеке адамдар мен әлеуметтік

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		
Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 9 беті

топтар жүзеге асыратын денсаулыққа қатысты әлеуметтік интеракциялар. әр түрлі әлеуметтік құрылымдар мен әлеуметтік институттар.

Денсаулық әлеуметтануы - арнайы әлеуметтанулық пән (теория). Кез – келген арнайы әлеуметтанулық теория сияқты, денсаулық әлеуметтануы, бір жағынан, оны дамыту үшін қажетті материалды қамтамасыз ететін эмпирикалық зерттеулермен, екінші жағынан, жалпы теориялық әзірлемелерді, модельдер мен зерттеу әдістерін қолдануға мүмкіндік беретін жалпы әлеуметтанулық теориялармен тығыз байланысты.

Денсаулық әлеуметтануының қалыптасуы медициналық (әлеуметтік гигиена, эпидемиология, денсаулық сақтауды ұйымдастыру және т.б.) ғылымдардың жетістіктерімен де, орта деңгейдегі әлеуметтанулық теориялардың дамуымен де байланысты – отбасы әлеуметтануы, еңбек әлеуметтануы, бос уақыт әлеуметтануы және т. б. Денсаулық әлеуметтануының басқа әлеуметтанулық пәндермен байланысы суретте көрсетілген.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Денсаулық әлеуметтануының пән ретінде қарастыру.
2. Денсаулық әлеуметтануының басқа әлеуметтанулық пәндеріне бөле аласыз және анықтамысын беріңіз.

№6 дәріс

1. Тақырыбы: Денсаулықтың ғылыми мәселелеріне кіріспе.

2. Мақсаты: студенттерді денсаулықтың ғылыми мәселелерімен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Денсаулық психологиясы психологиялық және мінез-құлық процестерінің денсаулық, ауру және науқастарға медициналық көмек сияқты аспектілерге әсерін зерттейді. Біздің көзқарастарымыз, ойларымыз, эмоцияларымыз және әрекет ету тәсілдеріміз біздің физикалық күйімізде негізгі рөл атқара алады деген идеяға негізделген.

Денсаулық психологиясының негізгі мақсаты - біздің физикалық әл-ауқатымызда қандай психологиялық факторлардың маңызды рөл атқаратынын түсіну. Осылайша, бұл білімді пациенттердің денсаулығын жақсарту үшін жеке-жеке кеңесу арқылы немесе халықты хабардар ету бағдарламаларын құру арқылы қолдануға болады.

Соңғы жылдары біздің елімізде де, шетелде де – денсаулық психологиясы ғылыми бағыт ретінде қалыптасуда. Білімнің бұл саласы психология мен валеологияның синтезі болып табылады және психологтарды, дәрігерлерді, мұғалімдерді, әлеуметтік қызметкерлерді, әлеуметтанушыларды және басқаларды өз міндеттерін шешуге тарта отырып, пәнаралық ғылым болып табылады.

Денсаулық психологиясы жаңа ғылыми бағыт ретінде профилактикалық медицинаның пайда болуымен байланысты. Белгілі ғалым В. А. Ананьев Денсаулық психологиясының негізгі өнімі жеке тұлғаны жетілдіру болуы керек деп санайды, осы арқылы денсаулықты нығайту және өмір сапасының деңгейін арттыру. "Денсаулық психологиясы" кітабында ол денсаулық психологиясы адамның өмір сүру тәсілін қалыптастыруға, адамның қалыптасуының шексіз процесінің бағытын, қозғалыс

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 10 беті

векторын, кеңістігін анықтауға, адамның нақты идеалын қалыптастыруға және оған қол жеткізуге ықпал етуге шақырылғанын көрсетеді.

Ол сонымен қатар: денсаулық психологиясының объектісі-белгілі бір шарттылықпен алғанда дені сау, ауру емес тұлға болып табылады, денсаулық психологиясы ауру емес адамдарды қалай сау ету керектігін өзінің міндеті ретінде қарастырады.

ДП-ның негізгі міндеттерінің бірі-адамның денсаулығын сақтауға, нығайтуға және дамытуға ынталандыру тәсілдерін дамыту. Денсаулық психологиясының ілеспе міндеті-денсаулықтың рухани, психикалық, әлеуметтік және соматикалық компоненттерін сақтау, нығайту және тұтас дамыту.

Денсаулықты дамытудың басты қағидасы-денсаулықты сақтау ғана емес, сонымен бірге осы денсаулық арқылы өз миссиясын жүзеге асыру.

Психологиялық денсаулық балалық шақта қалыптасады және өмір бойы сақтау - басты міндет болып табылады. Оны дамыту мүмкін емес, оны сақтау керек. Психологиялық денсаулыққа генетикалық тұрғыдан анықталған қасиеттер әсер етеді (жоғары жүйке қызметінің түрі, сенсорлық жүйелердің анатомиялық және физиологиялық даму ерекшеліктері, қозғалтқыш белсенділігінің ауырлығы және т.б.), яғни психиканың туа біткен ерекшеліктері және өмір процесінде әсер ететін факторлар (жеке тәжірибе жинау кезінде дамыған мінез-құлықтың жеке ерекшеліктері).

Психологиялық денсаулық үшін қалыпты болатын жағдай - бұл қоғамға бейімделуге ғана емес, сонымен бірге өзін дамытуға, оның дамуына ықпал етуге мүмкіндік беретін белгілі бір жеке сипаттамалардың болуы. Қалып-бұл оған жетудің педагогикалық жағдайларын ұйымдастыруға нұсқаулық ретінде қызмет ететін белгілі бір образ. Психологиялық денсаулық жағдайында қалыпты жағдайдың баламасы - өмір сүру процесінде даму мүмкіндігінің болмауы, өмірлік міндеттерін орындай алмау.

Психологиялық денсаулықтың негізгі сипаттамаларын қарастырайық:

1. Тұлғаның үйлесімі оның ішкі және сыртқы күйі арасындағы тепе-теңдік ретінде қарастырады (ішкі үйлесім және сыртқы әлеммен үйлесімділік).
2. Өзін-өзі реттеу – оның екі аспектісі-ішкі және сыртқы. Өзін-өзі реттеудің ішкі аспектісі - адамның ішіндегі тепе-теңдік, ол жоғары психикалық және физикалық стресстен төмен деңгейге өту арқылы күшін қаншалықты тез қалпына келтіре алады. Керек кезде мәселенің шешімін табу үшін уақытында жинақталып, кейін демалуға мүмкіндік беретіндей тұлғада қандай қабілеттер қалыптасқан. Өзін-өзі реттеудің сыртқы аспектісі өзіне сыртқы орта жағдайларына сәтті бейімделуге мүмкіндік беретін тұлғаның жеке қасиеттерді қамтиды.

Сыртқы жағдайларға бейімделудің сәтсіздігі адамның регрессиясына әкеледі.

3. Адам өзін және басқа адамдарды қабылдауы. Оның дамыған рефлексиясының болуы және өзін-өзі дамыту қажеттілігі.

Өзін-өзі қабылдау өзін басқалармен салыстырғанда сәттілік және сәтсіздік тұрғысынан емес, ол оның өмір жолының бірегейлігі тұрғысынан бағалау қабілетіне ықпал етеді.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Психикалық және психологиялық денсаулыққа анықтама беріңіз.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы		
Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 11 беті

2. Денсаулықтың негізгі белгілері қандай?
3. Психикалық денсаулық факторларын атаңыз.

№7 дәріс

1. Тақырыбы: Психикалық денсаулық және мәдениет.

2. Мақсаты: мәдениеттің адамның психикалық денсаулығына әсерін оқыту.

3. Дәріс тезистері:

Егемен еліміздің келешегі үшін рухы биік, дені сау жеке тұлғаны қалыптастыру мәселелері үкімет тұжырымдамаларында негізгі орын алады. Еліміздің басты құндылығы адам және оның өмірі мен денсаулығы. Психологиялық денсаулық бұл – тән саулығы мен жан саулығының бірлігі. Психологиялық дені сау адам- шығармашыл, өмірге құштар, ашық, көңілді, қоршаған ортасының сезімдерін бөлісе алатын адам. Бір сөзбен айтқанда тәніміз бен психикамыздың үйлесімді дамуы. Технологиялық, урбанизацияланған қоғамда өмір сүруші жеке адам өзінің әлеуметтік және этникалық тегіне қарамастан, әлеуметтік бейімделуін, яғни осы қоғамға сай қызмет жасауын қамтамасыз ететін белгілі психологиялық қасиеттерді меңгеруі қажет. Бұл қасиеттер дамудың әр түрлі кезеңдерінен белгілі бір ретпен өтуіне байланысты қалыптасады. Әрбір кезеңге адамның өзі шешетін мәселелері мен келесі кезеңге өтуіне қажетті қасиеттердің жиынтығы тән болады. Сонымен, жеке адамның психикалық саулығы жайлы пікір оның дамуымен, генетикалық шығу тегі және мәдени ортасымен салыстырылады.

Жалпы адамның денсаулығы: дене саулығы, жан саулығы, психикалық және психологиялық, әлеуметтік саулық болып бөлінеді.

Дене саулығы - бұл ағзадағы функциялардың өзіндік [айналымының жеткілікті болуы](#), физиологиялық үдерістердің үйлесімі және сыртқы ортаның түрлі факторларына барынша бейімделгіштік күйлері

Жан (психологиялық) саулығы- тек дене гигиенасы ғана емес, сонымен бірге психогигиена, рухани өзіндік тәрбиесін, адами тұрғыдағы ұстанымды, сана тазалығын да қамтиды. Психикалық саулық - психиканы жаттықтыру, психикалық үдерістерді дамыту (ес, зейін, қиялдау және т.б.), ақыл-ой мен сезімді тәрбиелеумен тығыз байланысты. Сыртқы ортаның биологиялық, психологиялық және әлеуметтік сипаттағы қолайсыз әсерлері нәтижесінде қалыптасқан психикалық күйлер: шаршау, қалғып жүру, үнемі қауіптену, тарығу, жан күйзелісі, көңілдің бұзылуы түрінде болады.

Психологиялық денсаулық - адам мен сыртқы дүние арасындағы тепе-теңдік жағдайы, [оның әлеуметтік ортаға](#), физикалық, биологиялық және психикалық ықпалдарға қатысты реакциясының сай болуы, жүйкелік реакция күші мен сыртқы тітіркендіргіштер арасындағы сәйкестігі, адам мен оның айналасындағылар арасындағы үйлесімділік, адамның шынайы объективтілік жайлы пікірінің басқа адамдардың пікірлерімен ұштасуы, өмірдің кез-келген жағдайына сын көзбен қарауы.

Г.С.Никифоровтің «Денсаулық психологиясы» кітабында «Студенттік кезең, өзінің денсаулығына жанашырлықпен қарауды жоққа шығаратын, өмір сүру стилінен көрініс табатын эмоционалдық күйзелістердің алуан түрлілігімен сипатталады» делінген. Яғни, өз денсаулығының қамын ойлау, әдетте, аға буынға тән болғандықтан, жастар

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 12 беті

оны «қызықтырмайтын және жалықтыратын іс», деп бағалайды. Осы арада өздерінің физикалық және психикалық ресурстарының шексіз деп ойлағандықтан, олардың босануға және демалуға деген қабілеттері де шектелген.

Осылайша, денсаулықты түсіну әртүрлі, бірақ әрбір анықтамада адамның психологиялық (рухани) денсаулығын түсінудегі маңызды байланыс ретінде айтылады. Психологиялық денсаулықтың сапасы мен деңгейі әлеуметтік, әлеуметтік-психологиялық және де жеке психикалық пен әлеуметтік-психологиялық бейімделуге байланысты мінездеме беріледі. Өкінішке орай, еліміздегі халықтың көпшілігі тұлғаны әлеуметтендірудегі бұзылыстардың басқа түрлерін өзіндік бағалаудың дұрыс еместігін, талаптану деңгейін, өзіндік бағалаудың төмендеуін зерттеуге айтарлықтай мән беріп отырған жоқ. Кейбір адамдар қарым-қатынас жасауда қиналса, екіншілері - өзіндік таным мен өзіндік дамуында қиындық сезінеді, ал үшіншілерінде – тұлғаның (көреалмаушылық, жаугершілік және т.б.) және мінез-құлықтың (әр түрлі психологиялық тәуелділік) деструктивтік қасиеттері басым болады.

Психологиялық денсаулық – ағымдық өмірге қажетті барлық психикалық құрылымдардың онтайлы жұмысы. Психологиялық денсаулық тек рухани ғана емес, сонымен қатар жеке денсаулығы да. Бұл психикалық денсаулық жеке адаммен біріктірілгенде, бұл адам барлық жеңіл және классикалық және сол уақытта жеке өсу мен осындай өсімге дайын. Психологиялық жағынан сау адам – бұл зияткерлік, ынтымақтастыққа ашық, өмір соққыларынан қорғалған және өмірлік қиындықтарды жеңу үшін қажетті құралдармен қаруланған.

Әр мәдениет басқалардан өзінің ерекше құндылықтар жүйесімен, атап айтқанда денсаулыққа деген көзқарасымен ерекшеленеді, мәдени факторлардың әсері анықталды. Ұлттық әдет-ғұрыптар, дәстүрлер, салт-дәстүрлер, білім беру жүйесі адам өмірінің қалай құрылуымен, басқаларға, өзіне, өзінің денсаулығына қалай қарайтындығымен тығыз байланысты. Кейбір қоғамдарда денсаулық идеясы ұзақ өмір сүрумен, басқаларында – физикалық күшпен, үшіншіден – дененің толықтығымен байланысты.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Адамның психикалық денсаулығы неге байланысты?
2. Психикалық денсаулық көрсеткіштері қандай?
3. Мәдениет адамның психикалық денсаулығына қалай әсер етеді?

№8 дәріс

1. Тақырыбы: Денсаулық сақтау және денсаулықты нығайту саласындағы мемлекеттік саясат.

2. Мақсаты: Студенттерді денсаулық пен денсаулықты нығайту саласындағы мемлекеттік саясатпен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 13 беті

Азаматтардың денсаулығын сақтау саласындағы мемлекеттік саясатты ҚР Үкіметі қолданыстағы заңнамалық база негізінде ҚР Президенті айқындайтын бағыттарға сәйкес тұжырымдамалық сипаттағы құжаттар шеңберінде тиісті шешімдер қабылдау жолымен іске асырады.

Қоғамдық денсаулық сақтау жүйесін дамыту, аурулардың профилактикасын және басқаруды жетілдіру, денсаулық сақтау жүйесін басқарудың және қаржыландырудың тиімділігін арттыру, ресурстарды пайдаланудың тиімділігін арттыру және саланың инфрақұрылымын жетілдіру болып табылады.

Денсаулық саясатының түйінді қағидаттарына сәйкес халықты жаппай қамту, әлеуметтік әділеттілік, сапалы медициналық көмекпен қамтамасыз ету және денсаулық үшін ортақ жауапкершілік қағидаттарын сақтай отырып, әлеуметтік бағдарланған ұлттық денсаулық сақтау жүйесінің орнықтылығы мен серпінді дамуына ықпал ететін болады.

Мақсаты: аурулар профилактикасы мен басқарудың интеграцияланған тәсілі негізінде қоғам денсаулығын сақтау жөніндегі жаңа саясатты енгізу, тиімділікке, қаржылық тұрақтылыққа және әлеуметтік –экономикалық өсуді бағытталған ұлттық денсаулық сақтау жүйесін жаңғырту.

Бағдарламаның негізгі бағыттары, қойылған мақсаттарға қол жеткізу жолдары және тиісті шаралар: халық денсаулығын сақтаудың негізі ретінде қоғамдық денсаулық сақтауды дамыту; МСАК-ты жаңғырту және басым дамытудың негізінде барлық денсаулық сақтау қызметтерін халықтың мұқтаждықтары айналасына интеграциялау; медициналық көрсетілетін қызметтердің сапасын қамтамасыз ету; Ұлттық дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету саясатын іске асыру; ынтымақтастықты енгізу және жүйенің қаржылық тұрақтылығын арттыру негізінде денсаулық сақтау жүйесін жетілдіру; денсаулық сақтау саласындағы адами ресурстарды басқарудың тиімділігін арттыру; мемлекеттік-жекешелік әріптестік және қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық одан әрі дамытуды қамтамасыз ету.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Денсаулық әлеуметінің мақсаты қандай?
2. Денсаулық нысаналы индикаторы қандай?
3. Денсаулық сақтау аймағындағы мемлекеттік саясаттың негізгі ұстанымдары.

№9 дәріс

1. Тақырыбы: Төтенше жағдай және денсаулық.

2. Мақсаты: төтенше жағдайлардың адам денсаулығына әсерін зерделеу.

3. Дәріс тезистері:

Төтенше жағдай (ТЖ) - апат, өрт, қауіпті өндірістік факторлардың зиянды әсерлері, табиғи қауіптер, апаттар, адам өліміне, адам денсаулығына немесе қоршаған ортаға зиян келтіруі мүмкін табиғи немесе басқа да зілзалалар нәтижесінде пайда болған жағдай. Қоршаған ортаға, материалдық шығындарға және адамдардың өмір сүру жағдайларының бұзылуына әкеледі. Табиғи сипаттағы төтенше жағдай - табиғи қауіптер (геодене, геологиялық, метеорологиялық, агрометеорологиялық,

ONTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы	044-58/19	
Дәріс кешені	16 беттің 14 беті	

гидрогеологиялық қауіптілік), табиғи өрттер, індеттер, ауылшаруашылық өсімдіктері мен ормандарына аурулар мен зиянкестердің зақымдануы салдарынан төтенше жағдайлар. Техногендік сипаттағы төтенше жағдай - қауіпті өндірістік факторлардың, көліктік және басқа да жазатайым оқиғалардың, өрттердің (жарылыстардың), шығарындылары, радиобелсенді және биоақпараттық заттардың шығарындылары, апаттар, ғимараттар мен құрылымдардың кенеттен құлауы, бөгеттердің жарылуы, электр және байланыс жүйелеріндегі апаттар. тіршілікті қамтамасыз ету, емдеу мекемелері.

Төтенше жағдайға тап болған адамдар басқа зақымдайтын факторлармен қатар, жарақат алады, бұл, мүмкін, жұмыс қабілетінің төмендеуіне әсер етуі мүмкін, ал ең нашар жағдайда ауыр психикалық бұзылуларға әкелуі мүмкін. Төтенше жағдайлардың әсері тікелей емес, сонымен бірге адам өміріне қауіп төндіруі мүмкін. Күйзелістік әсер қауіпті жұмыстарды орындаумен (өртке қарсы күрес) қиын жағдайларда (уақыттың жетіспеуі) байланысты болуы мүмкін. Сондай-ақ, адамның кейбір әрекеттерді орындауға қабілетсіздігі немесе дайын еместігі (жаңалық), яғни әрекет етуге деген ұмтылыс пен әрекет қабілеттілігінің арасындағы сәйкессіздік. Күйзелісті бастан өткерудің ауырлығы бірқатар себептерге байланысты. Бейімделудің бұзылуы күйзелістік жағдай пайда болған кезде пайда болады және күйзелістің әсері тоқтаған сайын немесе адам бейімделудің жаңа деңгейіне өткен сайын, бұзылу тоқтайды. Күйзелістің дамуына әсер ететін көптеген факторлар бар.

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Қауіпті және төтенше жағдайдың айырмашылығы неде?
2. Төтенше жағдайға мысалдар келтіріңіз.
3. Кез-келген төтенше жағдайға не тән?
4. Төтенше жағдай адам денсаулығына қалай әсер етеді?

№10 дәріс

1. Тақырыбы: Әлеуметтік маңызы бар аурулар.

2. Мақсаты: әлеуметтік маңызы бар аурулармен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Әлеуметтік маңызды аурулар- бұл патология, ол халық арасында кең таралуымен және емдеуге арналған елеулі шығындармен сипатталады. Бұл ретте ол пациенттер жағдайының айтарлықтай нашарлауына алып келуі және олардың физикалық мүмкіндіктерін шектеуі мүмкін.

Осы нормативтік құжатпен әлеуметтік маңызы бар аурулардың тізімі регламенттелген. Олардың ішінде:

- жыныстық жолмен берілетін инфекциялар.
- Туберкулез.
- В және С вирустық гепатиттері
- Қатерлі ісіктер
- АИТВ.
- Қант диабеті.
- Артериялық қысымның жоғары деңгейімен сипатталатын аурулар

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 15 беті

• Мінез-құлықтың бұзылуы және психикалық бұзылулар

Бұл аурулардың барлығы әлеуметтік және қаржылық проблемалардың үлкен шығынына әкеледі. Олармен табысты күрес қоғам дамуы мен денсаулық факторларының бірі болып табылады. Жыныстық жолмен берілетін инфекциялар бүкіл қоғам үшін қауіпті, өйткені жас және орта жастағы халықты ауруға шалдықтырады. Денсаулық сақтау мекемелері, санитарлық қызмет, сондай-ақ көптеген мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдар осы типтегі әлеуметтік маңызы бар аурулардың белсенді алдын алу жұмыстарын жүргізуде.

- билбордтардағы, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарындағы әлеуметтік жарнама;
- халық арасында жаднамалар мен буклеттерді тарату;
- жыныстық жолмен берілетін инфекциялардан қорғау құралдарын (презервативтер) тегін тарататын акциялар);
- халыққа осындай аурулар, олардан қорғану құралдары туралы ақпаратты жеткізумен жүйелі ағартушылық жұмыс (тікелей білім беру мекемелерінде, сондай-ақ жұмыс орындарында);
- жұқтыруға бейім жастағы адамдарға скринингтік тексеру жүргізу.

Осы типтегі ең көп таралған аурулар арасында мерез бен гонореяны атап өткен жөн. АИТВ өзінің қауіптілігіне байланысты тізбенің жеке бағанына бөлінген

4. Иллюстрациялық материал: презентация (12 слайд ұсынылады)

5. Әдебиет: №1 қосымшаны қараңыз

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы):

1. Әлеуметтік маңызы бар аурулардың жалпы сипаттамасы?
2. Әлеуметтік маңызы бар аурулардың тізімі?
3. Әлеуметтік маңызы бар аурулардың алдын алуда қандай жұмыстар жүргізіледі?

1-Қосымша

Әдебиет:

Негізгі:

1. Лекционный комплекс по дисциплине: "Глобальное здравоохранение" : лекций / каф. общественного здравоохранения-1. - Шымкент : ЮКГФА, 2016. - 17 с.
2. Лисицын, Ю. П. Общественное здоровье и здравоохранение : учебник / Ю. П. Лисицын, Г. Э. Улумбекова. - 3-е изд., перераб. и доп. ; Мин-во образования и науки РФ. Рек. ГОУ ВПО "Первый гос. мед. ун-т им. И. М. Сеченова". - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 544 с.
3. Бөлешов, М. Ә. Қоғамдық денсаулық және денсаулықты сақтау : оқулық / М. Ә. Бөлешов. - Алматы : Эверо, 2015. - 244 бет с.
4. Денсаулық сақтау жүйесінде алғашқы дәрігерлік - санитарлық көмек приоритеті ретінде : дәріс кешені / ОҚМФА. "Қоғамдық денсаулық сақтау - 1". - Шымкент : [б. и.], 2015. - 36 б. с.
5. Биғалиева, Р. К Әлеуметтік медицина және денсаулық сақтауды басқару: оқулық / Р. К Биғалиева. - Алматы : Эверо, 2014. - 560 бет. с.
6. Медик, В. А. Общественное здоровье и здравоохранение: учебник / В. А. Медик, В. К. Юрьев. - 2-е изд., испр. и доп. ; Рек. ГОУ ВПО "Моск. мед. акад. им. И. М. Сеченова". - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 608 с. : ил.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Әлеуметтік медициналық сақтандыру және қоғамдық денсаулық» кафедрасы Дәріс кешені		044-58/19 16 беттің 16 беті

7. Лисицын, Ю. П. Общественное здоровье и здравоохранение : учебник / Ю. П. Лисицын, Г. Э. Улумбекова ; М-во образования и науки. - 3-е изд., перераб. и доп. ; Рек. ГОУ ВПО "Первый Моск. гос. мед. ун-т им. И. М. Сеченова". - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 544 ил.

8. Бөлешов, М. Ә. Қоғамдық денсаулық және денсаулықты сақтау : оқулық / М. Ә. Бөлешов ; ҚР БҒМ. - Алматы : ҚР жоғары оқу орындарының қауымдастығы, 2012. - 256 бет. с.

9. Применение методов статистического анализа для изучения общественного здоровья и здравоохранения: учеб. пособие / под ред. В. З. Кучеренко. - 4-е изд., перераб. и доп. ; Рек. Учеб.-метод. объедин. по мед. и фарма образованию вузов РФ. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2011. - 256 с.

10. Дәулетбаев, Д. А. Әлеуметтік медицина және денсаулық сақтауды басқару : оқу құралы / Д. А. Дәулетбаев, А. Ш. Әлназарова, Б. А. Әлсейітов. - Алматы : Эверо, 2011.

Қосымша әдебиеттер

1. Куратко, Д. Ф. Кәсіпкерлік :теория,процесс,практика = Entrepreneurship : монография / Д.Ф.Куратко ; ауд.М.Қыстаубаева [және т.б.]. - 10-бас. - Астана : Ұлттық аударма бюросы, 2018. - 480 б. с. : (Рухани жаңғыру).

2. Аканов, А. Здоровье населения и здравоохранения Республики Казахстан = Population Health and Care of the Republic of Kazakstan (White Paper) : монография / А. Аканов, Т. Мейманалиев. - ; Рек. к изд. Учен. советом КазНМУ им. С. Д. Асфендиярова. - Алматы : Эверо, 2014. - 80 с.

3. Аканов, А. Здоровье населения и здравоохранения Республики Казахстан = The White Paper-2 : монография / А. Аканов, Т. Мейманалиев, К. Тулебаев. - ; Рек. к изд. Учен. советом КазНМУ им. С. Д. Асфендиярова. - Алматы : Эверо, 2014. - 85 с.

4. Тель, Л. З. Кодекс здоровья . Евроазиатская система. Сохранения здоровья: монография / Л. З. Тель. - 6-е изд. - Алматы : Эверо, 2012. - 152 с.

5. Тель, Л. З. Энциклопедия здоровья. Здоровье и долголетие. Теория и практика: энциклопедия / Л. З. Тель. - Алматы : Эверо, 2011. - 736 с.

6. Тель, Л. З. Наука о процессах здоровья и выздоровления - валеология - философия жизни : науч. изд. / Л. З. Тель. - Алматы : Эверо, 2011. - 680 с.

7. Здоровье населения региона и приоритеты здравоохранения : учебник / под ред. О. П. Щепина. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2010. - 384 с.

8. Қазақстан Республикасының халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы кодексі [Мәтін] = Кодекс Республики Казахстан о здоровье народа и системе здравоохранения : законы и законодательные акты / ҚР денсаулық сақтау министрлігі. - Астана : Б. ж., 2009. - 320 бет. с.

Электронды ресурстар

1. Лисицын, Ю. П. Общественное здоровье и здравоохранение [Электронный ресурс] : учебник / Ю. П. Лисицын, Г. Э. Улумбекова. - 3-е изд., перераб. и доп. - Электрон. текстовые дан. (43,1Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2017. - эл. опт. диск (CD-ROM).

2. Денсаулық сақтау жүйесінде алғашқы дәрігерлік - санитарлық көмек приоритеті ретінде [Электронный ресурс] : дәріс кешені / ОҚМФА. "Қоғамдық денсаулық сақтау - 1" кафедрасы. - Электрон. текстовые дан. (459 Кб). - Шымкент : [б. и.], 2015. - о+эл. опт. Диск.

3. Медик, В. А. Общественное здоровье и здравоохранение [Электронный ресурс] : учебник / В. А. Медик, В. К. Юрьев. - Электрон. текстовые дан. (47,6 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 608 с. эл. опт. диск (CD-ROM).